

שאם לאחר החליצה עשה אחד מן המעשים הללו אין בכך כלום, וניתני נמי – שישנה התנא במשנה גם שאין אחר ביאה כלום, כדי לבאר בפיסקה השניה, מדוע בעל ועשה מאמר או שנתן גט לאחר בעילה, לא עשה כלום. משיבה הגמרא: **אפי' ורבא דאמרי תרין ויהוה, תני** – יש להגיה ולשנות במשנה **אין אחר ביאה כלום**, והוא הדין שאין אחר חליצה כלום. שכך הוא דרך התנא לנקוט לשון קצרה, ואין צורך שהתנא יכתוב את שניהם. הגמרא דוחה שאין צורך להגיה את המשנה: **ותנא דין** שכתב שאין אחר חליצה כלום והוא הדין שאין אחר ביאה כלום, ולא להיפך כמו שהגיהו אביי ורבא, משום שהתרת **רבא לשוק עדיפא** ליה – חביבה על התנא, ולכך נקט לבאר דין היתר שלאחר חליצה שבו ניתרת לשוק, ומזה נלמד אף לענין זה שאין אחר ביאה כלום.

עוד שנינו במשנה: **אחד יבמה אחת אחד שתי יבמות**. כלומר כל הנאמר בשית חכמים במשנה, כולל הדין שיש מאמר אחר מאמר, נכון גם בשתי יבמות (מאח אחד) ליבם אחד, וכפי שהמשנה מבארת שאם עשה מאמר בזה וחזר ועשה מאמר בזה צריכה כל אחת מהן גט. אומרת הגמרא: **תנינן** – משנתנו שנויה **דלא כבן עזאי**, דתנאי בבריתא, **בן עזאי אומר**, יש מאמר אחר מאמר דווקא בשני יבמות, ויבמה אחת, שעשו בה שניהם מאמר זה אחר זה, שצריכה גט מכל אחד, משום שחכמים תיקנו שכל יבם רשאי לעשות מאמר ביבמה הנופלת לפניו, ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבמה אחת, לפי שכל כח שתיקנו חכמים במאמר ליבם, כבר קנה במאמר הראשון.

עוד שנינו במשנה: **ביצד מאמר לזו וכו'** עשה מאמר בזה וחלץ לזה, הראשונה (בעלת המאמר) צריכה גט, כיון שהחליצה של צרתה לא הועילה להפקיע את המאמר. מקשה הגמרא: **לימא** – שמה נאמר שהדין הזה במשנה מסייע ליה לשמואל, דאמר שמואל (ולעיל כו.) שתי יבמות שנפלו לפני יבם אחד ועשה מאמר באחת מהן, ואחר כך חלץ לבעלת מאמר, לא נפטרה צרתה ולא הותרה לשוק. שכיון שלבעלת המאמר לא די בחליצתה להתירה לשוק וצריכה אף גט להפקיע את המאמר, אין זו חליצה מעולה להתיר גם זיקת צרתה. מעתה מובן שלכן נקט התנא דווקא שחלץ לחברתה, לפי שבאופן זה פקעה גם זיקת הראשונה, אלא שצריכה גט להפקיע את המאמר, אבל אם היה חולץ לבעלת המאמר לא היה מפקיע בכך את זיקת חברתה והיתה גם היא צריכה חליצה, ותיבכתא – ומשנה זו היא גם פירכא דרב יוסף, שבמשנה לעיל (מד' שנינו, שיבם שנפלו לו שתי יבמות (מאח אחד) האחת פסולה לכהונה והאחרת כשירה, לא יחלוץ ליבמה הכשרה לכהונה ויפסול גם אותה לכהונה, אלא יחלוץ ליבמה הפסולה לכהונה. ועל כך אמר רב יוסף, כאן למדתנו המשנה, שלא ישפור אדם מי בורר כשאחרים צריכים להם, היינו שלא יקלקל את הכשירה לכהונה. ואם כן גם במשנתנו יש לו לחלוץ לבעלת המאמר שממילא יפסול לכהונה על ידי הגט שתקבל, כדי שהיבמה השניה תישאר כשרה להינשא לכהונה, ומדוע נקטה המשנה שחלץ לשניה לא נפטרה בעלת המאמר. מתרצת הגמרא: **מי קתני חולץ** – וכי במשנה כתוב שחולץ לכתחילה לצרתה, חלץ קתני, והיינו דיעבד, שאם חלץ לשניה לא נפטרה בעלת המאמר, ואמנם ראוי לכתחילה לחלוץ לבעלת המאמר.

עוד שנינו במשנה: **גט לזו וגט לזו כו'** צריכות הימנו חליצה. הגמרא סבורה שכונת המשנה שצריך לחלוץ לכל אחת מהן. והטעם, משום שעל ידי הגט שקיבלה כל אחת מהן, נחלשה זיקת היבם בה, והחליצה ראויה פוטרת את צרתה. בהמשך המשנה נאמר שדין שני יבמים ויבמה אחת כדין שתי יבמות ליבם אחד, ולפי זה אם נתנו שני היבמים כל אחד גט ליבמה, צריכה חליצה משניהם. שואלת הגמרא: **לימא** – שמה נאמר שהדין הזה במשנה שחליצה פסולה אינה פוטרת יבם אחת, מסייע ליה לרבא בר רב הונא, דאמר רבא בר רב הונא, חליצה פסולה צריכה לחור על כל האחרין, כלומר יבמה שנפלה לפני כמה יבמים, וחלץ לה אחד מהם חליצה פסולה, כגון שנתן לה קודם לכן גט, אין חליצה

יש זיקה, כלומר, כאשר יבם עושה מאמר ביבמתו בלשון 'התקדשי לי בויקת יבמין', הטעם שמועיל קידושי מאמר בלשון זו, הוא מחמת שיש זיקה (קשר של אישות) בין היבם ליבמה, שנוצר בשעת מיתת האב, ואמאי (ובאה) חליצה אפקעתיה לזיקה – ובאשר היבם חולץ ליבמתו, החליצה מפקיעה את הזיקה, ומעתה לא יכולים לחול קידושי מאמר בלשון זיקת יבמין. ורבאן סברי אין זיקה, כלומר כח הזיקה חלש ואין לתלות בה את חלות קידושי המאמר בלשון זיקת יבמין. וכשם שמעיקרא (בתחילה) קודם שחלץ לה, אינו מאמר לה התקדשי לי בויקת יבמין מי לא מהני – ובי לא היה מועיל באמירתו זו לקדשה, הלא ודאי מועילה לשון זו אף אם אין זיקה, השתא נמי גם עתה אחרי שחלץ לה, מהני – מועילה אמירה זו לקדשה.

הגמרא מביאה ביאור נוסף במחלוקת רבי וחכמים: **רב שריבא אמר**, בחליצה כשירה שנעשתה כדין, אי דאמר לה היבם לאחר החליצה התקדשי לי בויקת יבמין, כולי עלמא לא פליגי דלא מהני – שלא מועילה אמירה זו ואינה מקודשת, כיון שקידושי מאמר חלים רק מחמת הזיקה, וכאן אין זיקה לפי שכבר פקעה על ידי החליצה הכשרה, והכא בחליצה פסולה קמיפלגי – ומחלוקת רבי וחכמים עוסקת בחליצה פסולה, כגון שחלץ לאחר שנתן לה גט ושוב אינו יכול ליבמה, ולאחר החליצה אמר לה התקדשי לי בויקת יבמין. מר – רבי סבר, חליצה אף שהיא פסולה, מכל מקום פוטרת את היבמה להינשא לשוק ומפקיעה את הזיקה, ולכן אם יקדשנה בויקת יבמין לא תהא מקודשת. ומר סבר – וחכמים סוברים, שחליצה פסולה אינה פוטרת את היבמה להינשא לשוק, ואינה מפקיעה את הזיקה לגמרי, ולפיכך אם מקדשה בויקת יבמין מקודשת.

הגמרא מביאה ביאור נוסף במחלוקת רבי וחכמים: **רב אשי אמר**, דכולי עלמא – לכל הדעות חליצה פסולה אינה פוטרת ואינה מפקיעה לגמרי את הזיקה, והמקדש בויקת יבמין לאחר חליצה פסולה מקודשת, והכא ביש תנאי בחליצה קמיפלגי – ומחלוקת רבי וחכמים עוסקת בחליצה כשרה אלא שהתנה שחולץ לה על מנת שתתן לו מאתים זה, ועדיין לא קיימה את תנאו, ואחרי כן קידשה בויקת יבמין. מר סבר – חכמים סוברים, יש תנאי בחליצה – ניתן לתלות את חלות החליצה בקיום התנאי, ולכך כל עוד שלא קיימה את התנאי, אין החליצה פוטרת ומפקיעה את הזיקה, ובשמקדשה בויקת יבמין מקודשת. ומר סבר – ורבי סבר, אין תנאי בחליצה – לא ניתן לחלוץ על תנאי, ואף אם לא קיימה את התנאי החליצה פוטרת ומפקיעה את הזיקה, והמקדשה בויקת יבמין אינה מקודשת.

הגמרא מביאה ביאור נוסף במחלוקת רבי וחכמים: **רבא אמר**, דכולי עלמא יש תנאי בחליצה, וכל עוד שלא קיימה אותו, החליצה אינה מפקיעה את הזיקה, והכא בתנאי פסול קמיפלגי – רבי וחכמים נחלקו באופן שעשה תנאי בחליצה אולם לא כפל את תנאו, היינו שלא פירש שאם נתן לו מאתים זהו תועיל החליצה ואם לא נתן לא תועיל. מר סבר – רבי סבר, בעינן (יש צורך) בתנאי פסול, שרק אם כפל תנאו הרי זה תנאי ואי קיום התנאי יפסול את החליצה, וכיון שלא כפל תנאו, אין כאן תנאי והחליצה מועילה גם אם לא קיימה את התנאי, ואם כן הזיקה פקעה ואם קידשה בויקת יבמין אינה מקודשת. ומר סבר – וחכמים סוברים, לא בעינן תנאי פסול, ולכן אף שלא כפל התנאי, התנאי קיים, וכיון שהיבמה לא קיימה אותו, החליצה לא הועילה ונשארה זיקה ואם קדשה בויקת יבמין מקודשת.

הגמרא הולכת ומבארת את המשך המשנה עד סופה. שנינו במשנה: **חלץ ונשאה מאמר, ונתן גט ונעל וכו'**. היינו שלאחר החליצה, עשה אחד מן הדברים או עשה מאמר או נתן גט או בעל. והוסיפה המשנה: **וכן בעל ועשה בה מאמר או בעל ונתן גט או בעל ואחר כך חלץ**, אין אחר חליצה כלום, כלומר אין תוקף לכל אלו אחר החליצה. שואלת הגמרא: הלא הטעם שאין אחר חליצה כלום, אינו מבאר אלא מה שנאמר בפיסקה הראשונה,

1 זו פוטרת אותה אלא מהיבם שחלץ לה, ואם יש אחים נוספים
 2 צריכה חליצה מכולם. דוחה הגמרא: אין ראייה ממשנתנו, כיון
 3 ש**מאי** – מה כוונת התנא **צְרִיבוֹת**, לא שכל אחת צריכה חליצה
 4 אלא **צְרִיבוֹת דְּעָלָמָא**, כלומר שבכל המקרים שיבם נתן גט ליבמה,
 5 צריכה היבמה שבכל בית, חליצה אחת.
 6 עוד שנינו במשנה: **גַּט לוֹז וְחָלִץ לוֹז** אין אחר חליצה כלום, כלומר
 7 עוד היבמות נפטרו. ואם חור וקידש את בעלת הגט אין תופסים
 8 הקידושים. מקשה הגמרא: **לֵימָא** – שמוא נאמר שהדין הזה במשנה
 9 **מְסִיעֵי לֵיהּ לְשִׁמּוּאֵל** שאמר (לעיל כז), שאם חלץ לבעלת הגט לא
 10 נפטרה צרתה, ולכן דייק התנא וכתב שאם חלץ לשניה נפטרו
 11 שתייהן. ומאידך תהיין מן המשנה **תִּיבְתָא דְרַב יוֹסֵף** שאמר בשם
 12 רבי שיש לחלוץ לו שמימלא פסולה לכהונה מחמת הגט, ולא
 13 לחלוץ לו שכשרה לכהונה כדי שלא לפסול גם אותה. דוחה
 14 הגמרא: **מִי קָתְנִי** – וכי כתוב במשנה 'חולץ לשניה' שמשמעו שיש
 15 לעשות כן לכתחילה ושלל כרב יוסף, 'חלץ' קתני, שמשמעו
 16 **דְּעָבַד**, שאם היה מעשה וחלץ לשניה נפטרו שתייהן, ואמנם
 17 לכתחילה יש לחלוץ לבעלת הגט וכתב יוסף.
 18 עוד שנינו במשנה: **חָלִץ לוֹז וְחָלִץ לוֹז, או חָלִץ וכו'** או בעל
 19 את זו וחור ובעל את זו, או בעל את זו ועשה מאמר או נתן גט או
 20 חלץ לו, אין אחר חליצה כלום, כלומר בחליצת הראשונה נפטרו
 21 שתייהן וכל מה שעשה בצרתה אינו מעלה ולא מוריד. שואלת
 22 הגמרא: הלא מה שהמשנה כתבה שאין אחר חליצה כלום, הוא
 23 הטעם מדוע אם לאחר שחלץ עשה את אחד המעשים הללו
 24 בצרתה לא עשה כלום, **וְלִיתֵינִי נִמִּי אִין אַחֵר בִּיאַה בְּלוֹם**, כדי לבאר
 25 מדוע אם בעל או עשה מאמר או חלץ לאחר שבעל, לא עשה
 26 כלום. משיבה הגמרא: **אֲבִי וְרַבָּא דְאַמְרֵי תְרוּיָהוּ, תְּנִי** – ש'להגיה
 27 ולשנות במשנה 'אין אחר בִּיאַה בְּלוֹם', והוא הדין שאין אחר
 28 חליצה כלום, ואין צורך שהתנא יכתוב את שניהם. הגמרא דוחה
 29 שאין צורך להגיה את המשנה: **וְתֵנָּא** ידרין שכתב שאין אחר
 30 חליצה כלום והוא הדין שאין אחר בִּיאַה בְּלוֹם, ולא להדפיך כמו
 31 שהגיהו אבבי ורבא, משום שהתרת יבמה לְשׁוֹק **עֲרִפָּא** ליה –
 32 חביבה על התנא.
 33 עוד שנינו במשנה: **בֵּין יָבָם אֶחָד לְשְׁתֵּי יָבָמוֹת כו'** בין שני יבמין
 34 ליבמה אחת. כלומר כל האמור לעיל במשנה בענין יבם אחד
 35 ויבמה אחת וכן שתי יבמות ויבם אחד, אמור גם בשני יבמים

36 ויבמה אחת. והנה במשנה נתחדש הדין שאם חלץ ואחר כך עשה
 37 מאמר אינו כלום, וכתבי עקיבא שאין קידושין תופסים בחיבי
 38 לאוין. מקשה הגמרא: **בְּשָׁלָמָא** – זה מובן לשיטת רבי יוחנן, **דְּאַמֵּר**
 39 לעיל (י) **בְּלוֹלָה בִּיתָא בְּלֵאוֹ קָא**, כלומר יבמה שנפלה לפני כמה
 40 יבמים, ואחד מהם חלץ לה, כשם שהיא אסורה עליו באיסור לאו
 41 'כיון שלא בנה שוב לא יבנה', כך גם נאסרה אף על שאר האחים
 42 באיסור לאו זה ובלבד, ולא באיסור כרת של אשת אח, שהרי
 43 האח שחלץ היה שלוחם כדני. והוא הדין אם נפלו
 44 שתי יבמות ליבום, וחלצו לאחת מהן, כשם שהיא אסורה על
 45 האחים באיסור לאו בלבד, כך גם צרתה אסורה עליהם רק
 46 באיסור לאו ולא באיסור כרת של אשת אח, הרי שלשיטתו
 47 **אִיצְטְרִיף לְאַשְׁמוּעִינִי** – הוצרכה משנתנו ללמדנו, שגם ביבמה אחת
 48 ושני יבמים, אם אחד מהם חלץ לה והשני עשה בה מאמר, אינה
 49 מקודשת, משום **דְּאִין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחִיבִי** **לְאִין** כדעת רבי
 50 עקיבא ולא כדעת חכמים הסוברים שיש מאמר אחר חליצה כיון
 51 קידושין תופסים בחיבי לאיום. **אֵלָא לְרִישׁ לְקִישׁ, דְּאַמֵּר בְּלוֹלָה**
 52 **בִּיתָא בְּכֶרֶת קָא**, כלומר מלבד היבם החולץ ויבמתו שחלץ לה
 53 שאסורים זה על זה בלאו גרידא, שאר האחים והיבמה החלוצה,
 54 וכן כל האחים (כולל החולץ) והצרה שלא בחליצה, אסורים זה על
 55 זה באיסור כרת של אשת אח, וכי **אִיצְטְרִיף** התנא **לְאַשְׁמוּעִינִי** –
 56 האם צריך התנא ללמדנו שגם ביבמה אחת ושני יבמים אם אחד
 57 חלץ לה והשני עשה בה מאמר אינה מקודשת, משום **דְּאִין קְדוּשִׁין**
 58 **תּוֹפְסִין בְּחִיבִי בְּרִיתוֹת**, והלא לא נחלקו בדבר זה ודברי הכל הוא.
 59 חזורת הגמרא ומקשה על המקשן עצמו: **אַמֵּר לָךְ רִישׁ לְקִישׁ,**
 60 **וְלִישְׁמִיךְ** – ולשיטתך האם מובן הדבר, כיצד תבאר את הנאמר
 61 **בְּסִפָּא** של המשנה, **דְּקָתְנִי** – שכתוב שם, **עָלָא** את אחת היבמות
 62 **וְעָשָׂה מֵאֶמֶר** בצרתה אינה מקודשת, ואומרת המשנה שהוא הדין
 63 בשני יבמים ויבמה אחת, שאם אחד מהם בא על היבמה והיא
 64 אשתו לכל דבר ואחיו עשה בה מאמר אין אחר בִּיאַה כלום ואינה
 65 מקודשת. וכי **אִיצְטְרִיף לְאַשְׁמוּעִינִי** **דְּאִין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין** **אֵישׁ**.
 66 **אֵלָא** על כרחך **אִיצְטְרִיף דְּתֵנָּא** – אגב ששנה התנא דיני התרת יבם
 67 **אֶחָד וְיָבָמָה אֶחָת לְשׁוֹק, תֵּנָּא נִמִּי** – שנה גם דיני התרת שְׁתֵּי יָבָמוֹת
 68 **וְיָבָם אֶחָת**, אף שיש דינים שאין בהם חידוש. **וְאִיצְטְרִיף דְּתֵנָּא** – ואגב
 69 ששנה התנא דיני שְׁתֵּי יָבָמוֹת **וְיָבָם אֶחָד, תֵּנָּא נִמִּי** – שנה גם דיני
 70 **שְׁתֵּי יָבָמִין וְיָבָמָה אֶחָת** אף שיש דינים שאין בהם כל חידוש.

יבמות דף נג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קנג

או בסוף, ולגבי ביאה רק ביאה שבתחילה אין לאחריה כלום. ב.
רבי נחמיה, אין חילוק בין חליצה לביאה, ולעולם אין אחריהם
כלום, בין נעשו בתחילה בין באמצע בין בסוף. ג. אבא יוסי בן
יוחנן, אין חילוק בין חליצה לביאה, בשתייהם רק אם נעשו
בתחילה אין אחריהם כלום, אך אם נעשו באמצע או בסוף יש
לאחריהם כלום. הגמרא מבארת את טעמיהם של שלושת
השיטות: תנא קמא במשנתו קבר, שיש לחלק בין ביאה לחליצה
כשנעשו באמצע או בסוף. והיינו שביאה שנעשתה באמצע או
בסוף דאכא למינור – שיש לגזור בביאה שאחרי גט, שמא יאמרו
שכשם שביאה אחרי גט קונה לגמרי ולא צריכה עוד חליצה, כך
גם מותרת לכתחילה ביאה אחר חליצה. וכן בביאה אחר מאמר,
שמא יאמרו שגם ביאה אחר ביאה מותרת, גזרו חכמים
ותיקנו שביאה באמצע ובסוף לא תפקיע לגמרי את הזיקה
ותצטרך אף חליצה. אולם חליצה שנעשתה באמצע או בסוף
דלאכא למינור שאם יתירו אותה להינשא אחרי החליצה יבואו
לידי מכשול, לא גזרינן – לא גזרו שהחליצה לא תפקיע לגמרי את
הזיקה ויועיל גט ומאמר אחריה, אלא לעולם לאחר חליצה אין
כלום.
ורבי נחמיה שאמר שגם ביאה שנעשתה באמצע ובסוף אין אחריה
כלום, קבר, שבביאה נמי ליכא למינור – אין לגזור כשם שלא גזרו
בחליצה. ודאקאמרת – ומה שאמר תנא קמא שיש לינזור ביאה
שאחר הנש משום ביאה אחר חליצה, סובר רבי נחמיה שאין מקום
לחשש זה, בין דחליצה דאורייתא – חליצה שמתירה יבמה לשוק
כתובה בתורה, ואילו גט לא נאמר בתורה שהוא מתיר ביבמה, על
כן מידע ידעי שיש לחלק ביניהם ולא יבואו ללמוד זה מזה.
ודאקאמרת – וכן מה שאמר תנא קמא שיש לינזור ביאה שאחר
מאמר משום ביאה אחר ביאה, לדעת רבי נחמיה אין לחוש לזה,
בין דביאה דאורייתא – ביאה ביבמה שקונה אותה כתובה בתורה,
ואילו קידושי מאמר אינם כתובים בתורה, הא מידע ידעי שביאה
אחר ביאה זו פגיעה באשת אח ולא יטעו.
ואבא יוסי בן חנן, קבר לה כדכרנן דגזרינן שביאה שנעשתה באמצע
ובסוף, ונזר גם בחליצה משום הגזירה שגזרו בביאה, שאם לא יגזרו
בחליצה פסולה אלא יאמרו שאין אחריה כלום, יטעו שגם ביאה
פסולה אין אחריה כלום, ותתבטל תקנת חכמים.

הדרן עלך רבן גמליאל

פרק ששי – הבא על יבמותו

משנה

נאמר בתורה (דברים כה ה) 'יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה
ויבמה', ולמדו חכמים (לקמן נד.) שהיבמה נקנית ליבם רק בביאה.
המשנה מבארת איזו היא הביאה המועילה לקנין: יבם הבא על
יבמתו, בין כשבא בשונג, שהיה סבור שהיא אשתו או אשה אחרת,
ולא התכוין ליבום, ובין בפניד שידע שהיא יבמתו אך בא עליה
לשם זנות ולא לשם מצוה, בין באונס ובין ברצון, ואפילו אם הוא
בא עליה בשונג והיא היתה מוידה, שידעה שהוא יבמה אך
התכוונה לשם זנות ולא לשם מצוה, או הוא בא בפניד והיא היתה
שונגת, שהתכוונה לבעלה, שלא ידעה שמת, ולבסוף נמצא שמת
והבא עליה הוא יבמה, או הוא היה אנוס בביאתו והיא לא היתה
אנוסה, אך שניהם לא התכוונו למצוה, או היא אנוסה והוא לא
אנוס, וכן אחד המערה, שהחל לבוא על יבמתו ולא גמר את
ביאתו, ואחר הגומר ביאתו, בכל אלו קנה את היבמה בביאתו,
וזכה בנחלת אחיו המת, ואם רוצה להוציאה צריך לתת לה גט,
ולא חילק הכתוב בין ביאה לביאה, אם היתה כדרכה או שלא
כדרכה, ואם היתה העראה או גמר ביאה, ובכל אופן קנה.
אגב ביאור דין ביאות אלו לענין יבום, המשנה מבארת דין גם
לענין פסולי חיתון: וכן הבא באחת מביאות אלו על אחת מקל

עוד שנינו במשנה: בדין יבם אחד ויבמה אחת, חליץ ליבמתו ועשה
בה אחר כך מאמר, ונתן וכו', או שנתן לה גט או בא עליה אחר
החליצה, וכן אם בא על יבמתו וחזר ועשה בה מאמר או נתן לה
גט או חליץ לה לאחר שבא עליה, אין אחר חליצה כלום ואין אחר
ביאה כלום. מקשה הגמרא: בשלכא – מובן הדין של חליץ ליבמתו
ועשה בה אחר כך מאמר, שבזה איצטרף – הוצרכה המשנה
ללמדנו שקידושי המאמר לא חלו, לפי ששלכא דעתך אמינא –
היה עולה בדעתך לומר שאף שמעיקר הדין אינה מקודשת לפי
שאין קידושין תופסים בחיובי לאוים, מכל מקום נגזר שיחולו
קידושי מאמר דבתי – שאחר חליצה, שיצטרך להפקיעם על ידי
גט, אטו מאמר דקמי חליצה – משום קידושי מאמר שקודם חליצה,
שיטעו לומר שגם קידושין אלו אינם תופסים. קא משמע לן
משנתנו דלא גזרינן, אלא דין זה של חליץ ונתן גט אחרי שאין אחר
החליצה כלום, למא לי – למה הוצרך התנא לכותבו, הלא פשוט
שגט אחר חליצה אינו מעלה ואינו מוריד, שהרי גם היא וגם
קרובותיה נאסרו עליו על ידי החליצה.
חזרת הגמרא ומקשה על המקשן עצמו: ולשמעיה – ולשישתך וכי
המשנה מובנת, אטו ספא, גבי יבם אחד ויבמה אחת, כעל את
יבמתו וחזר ועשה בה מאמר, או שבעל את יבמתו ונתן לה גט, אין
אחר בעילה כלום, ואינה צריכה עוד חליצה. בשלכא – זה מובן
שהדין כעל ונתן גט איצטרף – הוצרכה המשנה ללמדנו
שבנתינת הגט היא נותרת לשוק ואינה צריכה חליצה שהרי
בביאתו פקעה הזיקה, לפי ששלכא דעתך אמינא, נגזר על גט דבתי
– שניתן אחרי בעילה שהוא לא יועיל להתירה להינשא בלא
חליצה, אטו – משום גט דקמי – שניתן לפני בעילה, שיטעו לומר
שגט מועיל להתירה במקום חליצה. קא משמע לן המשנה דלא
גזרינן. אבל הדין כעל ועשה בה אחרי כן מאמר, למא לי – מדוע
הוצרך התנא לכותבו, הלא פשוט שהמאמר אינו כלום שהרי היא
אשתו לכל דבר. אלא על כרחך צריך אתה לומר, אידי – שאגב
דתנא – ששנה התנא בחליץ ועשה מאמר, שאין במאמר כלום, ולא
גזרו על המאמר שאחרי חליצה שיצטרף גט שמא יטעו שגם מאמר
שלפני החליצה אינו כלום, תנא נמי – שנה התנא גם כעל ועשה
מאמר שאין המאמר כלום אף שאין בזה כל חידוש, שהרי היא
אשתו. ואידי – ואגב דקמי למיתני – שרצה התנא לשנות בסיפא
כעל ונתן גט אחרי, שנתחדש בו שלא גזרו להצריך חליצה עם
הגט משום גט הניתן לפני בעילה, תנא נמי – לכן שנה גם ברישא
חליץ ונתן גט שאין הגט כלום אף שאין בזה כל חידוש.
עוד שנינו במשנה: אין אחר חליצה כלום בין בתחילה בין באמצע
בין בסוף, והבעילה בזמן שהיא וכו' בתחילה אין אחריה כלום,
באמצע ובסוף יש אחריה כלום. רבי נחמיה אומר, אחת בעילה
ואחת חליצה בין בתחילה בין באמצע בין בסוף אין אחריה כלום.
דנה הגמרא: מיתניין דלא בי תא תנא – משנתנו אינה סוברת
כתנא שהובא בברייתא. דתניא, אבא יוסי בן יוחנן איש ירושלים
אומר משום רבי מאיר, אחת בעילה ואחת חליצה דינם שווה, והיינו
שאם בתחילה בעל את יבמתו או חליץ לה, אין אחריה כלום, שאם
חליץ ליבמתו ואחר כך נתן לה גט או עשה בה מאמר, אינם כלום.
וכן אין אחר ביאה כלום, כגון בשתי יבמות ויבם אחד, אם בא על
זו ואחרי כן עשה מאמר בחברתה או נתן לה גט, אינו כלום, לפי
שהביאה הפקיעה לגמרי את הזיקה. ואם החליצה או הבעילה
נעשו באמצע, כלומר בין גט למאמר, כגון נתן גט ליבמתו וחליץ
לה או בא עליה, ואחר כך עשה בה מאמר, צריכה גט כדי להפקיע
את המאמר. והטעם משום שהחליצה והביאה שאחר גט פסולות
הן ואינן מפקיעות לגמרי את הזיקה. וכן בסוף, כגון נתן ליבמתו
גט ועשה בה מאמר ואחר כך חליץ לה, יש אחריה כלום, וצריכה
גט להפקיע את המאמר. וכן אם נתן גט ועשה בה מאמר ובא
עליה, אין די בגט, אלא צריכה גם חליצה.
הגמרא מסכמת את שיטות התנאים בענין זה: ושלש מחלוקות
– שיטותו דרבא. א. תנא קמא במשנה, חלוק דין חליצה מדין ביאה,
שלאחר חליצה אין כלום בין היתה החליצה בתחילה בין באמצע

1 הַעֲרִיּוֹת שֶׁבַּתֹּרָה – הנשים שאסרתן התורה עליו באיסור ערוה, או
2 על אחת מן הנשים הפסולות לנישואין, כגון אִלְמָנָה הפסולה
3 להנשא לְכֹהֵן גָּדוֹל (ויקרא כא יד), שבא עליה כהן גדול, או גְּרוּשָׁה
4 וְחִלּוּצָה הפסולות לְכֹהֵן הַדִּיּוֹט (ויקרא כא ז), שבא עליהן כהן הדיוט,
5 וכן מִמְּזוֹרֹת וּנְתִינָה הפסולות להנשא לְיִשְׂרָאֵל שבא עליהן ישראל,
6 או בַּת יִשְׂרָאֵל האסורה לְמִמּוֹר וּלְנִתִין שבא אחד מהם עליה, בכל
7 אלו פְּסָלָה לכהונה, וְלֹא חִלַּק הכתוב בפסול זה בֵּין בִּיאָה לְבִיאָהּ,
8 אם היתה כדרכה או שלא כדרכה, ואם היתה העראה או גמר
9 ביאה.

גמרא

10 שנינו במשנה: הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד וכו' אפילו הוא
11 שוגג והיא מזידה וכו'.
12 שואלת הגמרא: מַאי 'אִפִּילוּ', הרי כבר שנינו שאין חילוק בין שוגג
13 למזיד. משיבה הגמרא: בדרך לֹא מִיִּפְעִיָּא קָאָמַר התנא במשנה,
14 כלומר, לֹא מִיִּפְעִיָּא לומר שהיבם קונה אם הוא – היבם שוֹגֵג ולא
15 ידע שהיא יבמתו, וְהִיא קַמְפְּוִינָה לְמַצָּה של יבום, אִי נִמְי באופן

17 שהוא מְזִיד ונתכוין לביאת זנות, וְהִיא קַמְפְּוִינָה לְמַצָּה, אִלָּא אִפִּילוּ
18 אם הוא שוֹגֵג וְהִיא מְזִידָה, דְּתַרְוִייהוּ, בין היבם ובין היבמה לֹא
19 קַמְפְּוִינִי לְשֵׁם מַצָּה, אִפִּילוּ הָכִי, קָנָה היבם.
20 מביאה הגמרא ברייתא המוסיפה על חידוש המשנה: תַּנִּי רַבִּי חִיָּא,
21 היבם קונה את היבמה אִפִּילוּ אם שְׁנִיָּהֶם היו שוֹגְגִים או שְׁנִיָּהֶם
22 מְזִידִים או שְׁנִיָּהֶם אֲנוּסִים בביאה, ששניהם לא התכוונו למצות
23 יבום.

24 הגמרא ממשיכה לבאר את המשנה: 'אָנוּס' דְּמַתְּנִיתִין – שהוזכר
25 במשנה, הִכִּי דְּמִי, אִילִימָא כְּשֶׁאֲנוּסוּהוּ עוֹבְדֵי בּוֹכְכִים שאם לא יבוא
26 על היבמה יהרגוהו וְכֹא עָלֶיהָ, וְהָאָמַר רַבָּא, אֵין טענת אָנוּס לְעֶרְוָה,
27 כלומר אין אדם נאמן לפטור עצמו כשבא על הערוה בטענה שבא
28 עליה באונס שכפוהו לעשות כך, לְפִי שְׁאִין קִישּׁוּי לֹאדָם אִלָּא
29 לְדַעַת, וכיון שבא על הערוה מדעתו אינו נקרא אנוס.
30 הגמרא רוצה לבאר באופן אחר: אִלָּא תאמר שבאונס מדובר בְּיִשָּׁן
31 שנתקשה ובא עליה, ונמצא שאף הקישוי באונס. דוחה הגמרא:
32 וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה,